

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เทศบาลตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและร่วมในการดำเนินการด้วย ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เทศบาลตำบลพวาได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้ทำการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน ต่อไป

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้นแล้วนำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๘ สาขา ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน , เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

๒. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช่เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตเช่น งานจักสาน , งานแกะหนังตะลุง , งานทอผ้าด้วยมือ , งานเย็บปักถักร้อย , การทำหัวโขน เป็นต้น

๓. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตโดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้าและรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป , การแปรรูปสิ่งต่าง ๆ จากยางพารา เป็นต้น

๔. ด้านการแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย , การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

๕. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ , การทำแนวปะการังเทียม , การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม , นาฏศิลป์ , ดนตรี , ทัศนศิลป์ , คีตศิลป์ , การละเล่นพื้นบ้าน และการนันทนาการ

๗. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ , ภาษาถิ่น , หนังสือ , ตำรา , ตำรับอาหาร , งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง , เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น

๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณีพิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

**ประเพณี/วัฒนธรรม ในพื้นที่เทศบาลตำบลพวา
อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี**

ประเพณีวันสงกรานต์

สงกรานต์ ตรงกับวันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายนของทุกๆ ปี ถือว่าเป็น "วันขึ้นปีใหม่" ตามธรรมเนียมไทย โดยในวันสงกรานต์ นอกจากมีประเพณีรดน้ำดำหัวขอพรญาติผู้ใหญ่ตามที่ประชาชนชาวไทยถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานแล้ว ยังมีกิจกรรมรื่นเริงอื่นๆ อีก อาทิ การเล่นสาดน้ำประแป้ง เป็นต้น

ประเพณีวันเข้าพรรษา

"เข้าพรรษา" แปลว่า "พักฝน" หมายถึง พระภิกษุสงฆ์ต้องอยู่ประจำ ณ วัดใดวัดหนึ่งระหว่างฤดูฝน พระพุทธเจ้าจึงทรงวางระเบียบการจำพรรษาให้พระภิกษุอยู่ประจำที่ ตลอด ๓ เดือน ในฤดูฝน เพื่อป้องกันไม่ให้พระภิกษุสงฆ์ไปเหยียบย่ำนาข้าวของชาวบ้านเสียหาย โดยเริ่มตั้งแต่ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ของทุกปี เรียกว่า "ปฐมาพรรษา"

ประเพณีวันออกพรรษา

"ออกพรรษา"ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เรียกว่าอย่างหนึ่งว่า "วันปวารณา" หรือ "วันมหาปวารณา" คือ วันที่พระสงฆ์ทำปวารณากรรม เป็นการเปิดโอกาสให้เพื่อนพระภิกษุกล่าวตักเตือนกันด้วยเมตตาจิตได้ เมื่อได้เห็น หรือสงสัยในพฤติกรรมของกันและกัน

ประเพณีบุญมหาชาติ

กฐิน มีกำหนดระยะเวลาถวาย จะถวายตลอดไปเหมือนผ้าชนิดอื่นมิได้ ระยะเวลานั้นมีเพียง ๑ เดือน คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ (วันเพ็ญเดือน๑๒) ระยะเวลานี้ เรียกว่า กฐินกาล คือ ระยะเวลาทอดกฐิน หรือ เทศกาลทอดกฐิน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่เทศบาลตำบลพวา สามารถจำแนกได้ ๖ ด้าน ดังนี้

ด้านการเกษตร

ที่	ภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานตำบลพวา	หมู่ ๔ ตำบลพวา

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การสานตะกร้าจากเส้นพลาสติก และปักดอกไม้จากใบเตย	นางประสิทธิ์ อิ่มเอิบ	หมู่ ๕ ตำบลพวา

ด้านการแพทย์ไทย

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	หมอเป่า คลายเส้น ปัดเป่าพิษงู	นายเฉลิม อินพรหม	หมู่ ๓ ตำบลพวา
๒	การรักษาโรคด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน	นายบรรทม สมแสน	หมู่ ๔ ตำบลพวา

๓	สปามือ สปาเท้า	นายบรรทม สมแสน	หมู่ ๔ ตำบลพวา
---	----------------	----------------	----------------

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่	ภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การอนุรักษ์พันธุ์พืช	เครือข่ายวนเกษตร ตำบลพวา	หมู่ ๓ ตำบลพวา

ด้านศิลปกรรม

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	การตีกลองยาว	นางยุพาวดี คีอักษ์ และคณะ	หมู่ ๘ ตำบลพวา

ด้านอื่นๆ (อาหารพื้นบ้าน)

ที่	ชื่อภูมิปัญญา	เจ้าของ/ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา	ที่อยู่
๑	ปลาร้าสับ	กลุ่มหมู่บ้านคนรักช้างบ้านบ่อโปกปูน	หมู่ ๖ ตำบลพวา

